

Vad är jätteloka/jättebjörnloka?

Jättelokan/jättebjörnlokan (*Heracleum mantegazzianum*) är en växt som förts in till Sverige och som sprider sig lätt. Den växer i stora bestånd som konkurrerar ut andra arter. Jättelokans växtsaft innehåller ett gift som i kombination med solljus ger utslag och allvarliga brännskador hos både människor och djur.

Varför är den farlig?

Jättelokans växtsaft innehåller ämnen som gör huden känslig för solljus. Om du vistas i solen efter kontakt med växtsaften kan du få brännskador och utslag som kan vara smärtsamma. Symptomen kommer ofta först efter flera timmar. Barn är särskilt känsliga och bör inte leka där jättelokan växer.

Om du får växtsaft på huden

Tvätta dig direkt med tvål och vatten. Skydda den utsatta huden mot solljus under en veckas tid. För mer information kan du kontakta Giftinformationscentralen eller Vårdguidens sjukvårdsrådgivning på telefon 1177.

Hur känner jag igen växten?

Jättelokan är lätt att känna igen på grund av sin storlek eftersom den blir 2 till 4 meter hög. Den blommar juli till augusti och har vita, något välvda blomflockar som kan bli en halv meter i diameter. Bladen blir cirka 1 meter breda och den ihåliga stjälken kan bli upp till 10 cm i diameter. Den något förgrenade djupa pålroten är cirka 30–50 cm lång och liknar palsternackans. För att lättare känna igen jättelokan kan du göra en bildsökning efter "*Heracleum mantegazzianum*" på till exempel Google.

Foto från giftinformationscentralens hemsida. Jätteloka/Jättebjörnloka

Vilka växter kan jag förväxla den med?

Jättelokan är mycket större än de växter den kan förväxlas med. Den närmaste släktingen är den betydligt mindre björnlokan som finns naturligt i Sverige. Den kan också ge brännskador vid beröring men den varken sprider sig eller tar över växtlighet på samma sätt som jättelokan. Björnlokans blomflock blir bara 2 till 3 decimeter och bladen är sammansatta till skillnad från jättelokans stora spetsflikiga blad. Andra liknande och flockblommiga arter är strandkvanne och större hundkex som är helt ofarliga.

Var växer den?

Jätteloka förekommer ofta intill vattendrag, längs banvallar, vägar, obrukad mark, avskrädeshögar eller på mark som har påverkats av grävning.

Foto på en gammal askhög i Säffle, bevuxen med jätteloka

Hur sprids den?

Jättelokan är en två- till flerårig ört som blommar och sätter frö en enda gång under sin livstid. Under gynnsamma förhållanden gror plantan första året och samlar kraft i en allt större bladrosett. På försommaren växer jättelokan snabbt till en stor planta med flera blomflockar och producerar cirka 20 000 frön. Antalet frön från en enda planta är tillräckligt stort för att ge upphov till en snabb beståndsutveckling. I en del frön stannar grobarheten upp och de kan ligga i dvala i upp till tio år för att sedan börja gro. Fröna kan spridas via vattendrag, fastna i djurens päls, blåsa över is och snötytor eller flyttas med schaktmassor (grävarbeten) till en ny gynnsam plats.

Hur bekämpar jag den?

Enskilda plantor bekämpar du enklast genom att gräva upp eller kapa roten 20 cm under markytan. Normalt dör då växten direkt. Det är ett effektivt men tidskrävande sätt som är lämpligast för minde bestånd, upp till 200 växter. Efter grävning eller om det enbart finns ett fåtal växter behöver bekämpning ske tre gånger per år, så länge det finns frön i marken som gror.

Börja helst arbetet tidigt på våren. Om du ser en jätteloka som redan hunnit växa sig stor – klipp av knoppar och blommor för att förhindra spridning. Tänk på att inte lämna kvar några knoppar eller blommor på marken. Lägg alla delar i en platsäck, knyt ihop och släng som brännbart avfall i hushållssoporna. Ingen del av jättelokan bör läggas i komposten. Använd alltid skyddskläder vid all kontakt med jättelokan. Först när växtdelarna är vissna är giftet nedbrutet.

Om beståndet är stort och svårt att bekämpa genom grävning och om platsen inte är alltför känslig, kan bekämpningsmedel användas. Tänk dock på att det krävs behörighet för att använda kemiska växtskyddsmedel.

Viktigt att tänka på när du bekämpar jätteloka själv

- Använd alltid skyddskläder vid bekämpning.
- Använd vattenavstötande plagg, skor och handskar.
- Skydda ögonen med skyddsglasögon eller visir.
- Ta med tvål och vatten ifall du får växtsaft på dig.
- Använd inte trimmer, röjsåg eller verktyg som virvlar upp växtsaft.
- Bekämpa helst när det är mulet väder och uppehåll med tanke på att blöta kläder lättare suger åt sig växtsaft och att solen snabbt skadar om det kommer växtsaft på huden.
- Skölj av kläderna efteråt.
- Oavsett bekämpningsmetod behöver jätteloka bekämpas minst två till tre gånger per år för ett lyckat resultat. Frön kan finnas kvar i marken i upp till tio år.

Vem ska bekämpa jätteloka?

Om det växer jätteloka på mark eller tomt som du äger eller är nyttjanderättsinnehavare till är det upp till dig att bekämpa växten. Det är inte tillåtet att bekämpa växter på annans mark utan tillstånd från markägaren.

Särskilt viktigt är det att jätteloka tas bort i bostadsområden och i andra områden där människor vistas samt nära vattendrag där den riskerar att spridas lätt. Ju tidigare man påbörjar bekämpningen desto större är chansen att lyckas stoppa spridningen. Om du inte själv kan genomföra bekämpningen kan du söka efter hjälp under trädgårdstjänster i ett branschregister. Kommunen bekämpar jätteloka som växer på kommunens mark. Det sker efter anmälningar och tips från allmänheten och med hjälp av egna parkentreprenörer.

Tänk på...

- att det inte är tillåtet att bekämpa växter på annans mark utan tillstånd från markägaren.
- det krävs behörighet för att använda kemiska växtskyddsmedel. På Jordbruksverkets hemsida finns information om behörighetsutbildningar.

Sökväg till information om jätteloka på Naturvårdsverkets hemsida:

<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Frammande-arter/Invasiva-frammande-arter/Invasiva-frammande-arter-som-omfattas-av-EUs-forordning/Jatteloka/>

och på Giftinformationscentralens hemsida:

<https://giftinformation.se/vaxtregister/jatteloka/>

Sökväg till information om behörighetsutbildning på Jordbruksverkets hemsida:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/odling/vaxtskydd/attanvandavaxtskyddsmedel/behorighetsutbildning.4.67e843d911ff9f551db80001762.html>